

บทคัดย่อ

168385

ชื่อภาคานิพนธ์ : สถานภาพการดำรงอยู่ของทุนทางสังคมภายในชุมชนชนบท
ภายใต้กระแสทุนนิยม
ชื่อผู้เขียน : นายประยุทธ์ ชุ่มนาเสียว
ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
ปีการศึกษา : 2548

การศึกษาเรื่อง สถานภาพการดำรงอยู่ของทุนทางสังคมภายในชุมชนชนบท ภายใต้กระแสทุนนิยม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาหารูปแบบของทุนทางสังคมที่สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคม 2) เพื่อศึกษาที่เงื่อนไขที่ทำให้ทุนทางสังคมสามารถดำรงอยู่ได้ในชุมชนภายใต้กระแสทุนนิยม 3) เพื่อศึกษากระบวนการของการปรับตัวทุนทางสังคมที่ดำรงอยู่ได้ในชุมชนอย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสระบบทุนนิยมโดยเลือกพื้นที่สองชุมชนเป็นการศึกษาเปรียบเทียบโดยทั้งสองชุมชนมีความแตกต่างและความเหมือนกัน ชุมชนที่ศึกษาคือชุมชนบ้านบาก อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร ชุมชนบ้านเหมือดแอ่อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งสองพื้นที่ได้รับการพิจารณาให้เป็นหน่วยศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผลการศึกษา พบว่า

1. รูปแบบทุนทางสังคม

ในภาพรวม พบว่า ทุนทางสังคมในด้านเครือข่ายด้านความไว้วางใจและด้านบรรทัดฐานมีปฏิสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อกันไม่อาจแยกเรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็นอิสระออกจากกันได้

ชุมชนบ้านบาท ลักษณะเครือข่ายเป็นเครือข่ายไม่เป็นทางการที่มีฐานจากระบบเครือญาติและการจัดตั้งของพรรคคอมมิวนิสต์ในอดีต ลักษณะของความไว้วางใจสะท้อนจากกลุ่มสหกรณ์ยางพารา โดยสมาชิกกลุ่มมอบความไว้วางใจแก่ตัวแทนในการดูแลงบประมาณและพันธสัญญากับบุคคลภายนอก ส่วนบรรทัดฐานจะเห็นได้จากการแลกเปลี่ยนช่วยเหลือด้านแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร และการเอาแรงในการทำกิจกรรมชุมชน

ชนชนเหมือนแอ่ ลักษณะเครือข่ายจะเป็นเครือข่ายที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน ความไว้วางใจสะท้อนให้เห็นจากการที่หมู่บ้านมีการจัดระบบ

168385

สวัสดิการและระบบการจัดสรรผลประโยชน์ในชุมชน ส่วนบรรทัดฐานการแบ่งปันผลผลิตที่ตามแรงงานซึ่งถือเป็นเงื่อนไขในโรงสีชุมชน

2. เงื่อนไขที่ทำให้ทุนทางสังคมดำรงอยู่

การดำรงอยู่ของทุนทางสังคมเกิดจากเงื่อนไขหลัก 4 ประการ คือ เงื่อนไขเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชน กล่าวคือ ชุมชนใดที่เคยร่วมต่อสู้และมีการจัดตั้งองค์กรทางการเมือง จะทำให้การดำรงอยู่ของทุนทางสังคมมีความเหนียวแน่นและต่อเนื่อง ประการที่สองเงื่อนไขเชิงผลผลิตซ้ำทางความคิดโดยเฉพาะในด้านความไว้วางใจและบรรทัดฐาน ประการที่สาม คือ ระบบเครือข่าย ประการที่สี่ คือ ความสามารถในการขยายฐานความสัมพันธ์ของชุมชนออกไปสู่ภายนอก โดยเฉพาะด้านเครือข่าย

3. กระบวนการปรับตัวของทุนทางสังคม

เครือข่าย มีการพัฒนาจากเครือข่ายเครือข่ายไปสู่เครือข่ายทางการเมือง และเครือข่ายเศรษฐกิจสัมพันธ์กับองค์กรภายนอก

ความไว้วางใจ จากความไว้วางใจในลักษณะของบุคคลสู่ความไว้วางใจในระดับขององค์กร เช่น ระบบการจัดตั้งทางการเมืองของพรรคและระบบการจัดตั้งกลุ่มเศรษฐกิจของโรงสี

บรรทัดฐาน การช่วยเหลือกันในด้านแรงงานและพันธะสัญญาในชุมชนจะต้องมีการปฏิบัติร่วมและเป็นที่ยอมรับของคนทั้งชุมชน

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องทุนทางสังคมที่จะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนมีสามประการ

1. การให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายที่เกิดขึ้นใหม่จากการรวมตัวตามธรรมชาติของชาวบ้านที่เป็นเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการจะต้องพัฒนาส่งเสริมให้เป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง รัฐจะต้องให้โอกาสในการพัฒนาเครือข่าย ส่วนเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้วต้องให้โอกาสและพัฒนาสู่การเกาะเกี่ยวกันแนวร่วมภาคีพัฒนาภายในประเทศ เช่น องค์กรรัฐ และนำเครือข่ายสู่การพัฒนาเครือข่ายทางสากล

2. เครือข่ายกับผู้นำมีความสัมพันธ์กันและเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญ ที่จะทำให้เกิดกระบวนการที่ทำให้ทุนทางสังคมมีศักยภาพ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาผู้นำให้เกิดโลกทัศน์ ทั้งวิถีคิด วิถีทำงาน โดยภาครัฐและภาคประชาชน จะร่วมกันเป็นเจ้าภาพในการพัฒนา

3. การพัฒนาด้านความไว้วางใจ จะต้องใช้ฐานความคิดแนวทางวัฒนธรรมชุมชนเป็นแกนหลักของการพัฒนาทุนทางสังคม

ABSTRACT

168385

Title of Research Paper : Existence of Social Capital in Rural Communities under Capitalism
Author : Mr.Prayut Chunascaw
Degree : Master of Arts (Social Development)
Year : 2005

The purposes of the study were as follows : (1) to examine the form of social capital that could exist in the society, (2) to find out the conditions that enabled social capital to exist in the communities under capitalism and (3) to reveal the adjustment process of social capital that was in harmony with change under capitalism. Two communities were selected in the study to compare their similarities and differences. The two communities were Ban Bak Community in Don Tan District, Mukdaharn Province and Ban Muad Air Community in Khemmarat District, Ubonratchathani Province. The qualitative research methodology was used in the study.

The findings were summarized below.

1. Form of social capital

The two aspects of social capital, which were trust and norm, interacted and had impact on each other. The two were interwoven and could not be separated.

The network of Ban Baht Community was informal. It was based on the kinship system and was established by the Communist party in the past. Trust could be seen in the rubber cooperative in which the group members trusted their representatives who looked after the budget and signed contracts with outsiders for them. The norm could be

seen from exchange of labor in the harvest season and devotion of energy to community activities.

The network of Muen Ou Community was based on common economic benefits. Trust could be seen from the welfare and profit—sharing system of the community. The norm could be seen from product —sharing based on two mount of labor, which was considered shares in the community rice mills.

2. Conditions that contributed to the existence of social capital.

Social capital stemmed from four main conditions. The first was historical condition. That is, any community that used to fight together and set up a political organization would have strong and continuous social capital. The second condition was repetition of thought, especially trust and norm. The third one was the kinship system. The fourth condition was the ability to extend the community relationship to outsiders, especially the network.

3. Process of social capital adjustment

The network was developed from the kinship system to the political system and the economic relations network with outsiders.

Trust shifted from trust in a person to trust in an organization, such as the establishment of a political party and the establishment of the economic group of rice mills.

As for the norm, people in the community helped each other with their labor and contacts which involved community people had to be accepted by all community members.

The researcher made the following recommendations about social capital which would be helpful in community development.

1. A new network built naturally by the people who formed an informal group should be promoted to be a strong network. The government had to support the network development. Any network that had already been strong had to be supported to link with other development organizations in the country, such as government organizations. The network had to be developed to become an international network.

(5)

168385

2. The leadership network was an important factor that would increase the important factor of social capital. The leaders had to be developed so that they would have vision and learn how to think and what to do to achieve the goal. Both the government sector and the people sector had to be hosts for development.

3. To develop trust, it was necessary to use the community culture as the core for social capital development.